

تعزیه خوانی، هنری اصیل و مردمی

تعزیه خوان قمی گفت: تعزیه ترکیبی از فرهنگ و هنر این مرز و بوم است. مسئولین باید بیشتر به آن توجه کرد.

به گزارش سایت خبری پرسون از قم، تعزیه در لغت به معنای سوگواری و عزاداری است و در تعریف عام‌تر به تئاترهای مذهبی که درباره واقع کرلا هستند، گفته می‌شود. نام اصلی تعزیه، شبیه خوانی یا شبیه گردانی است، یعنی اینکه افراد اجرا کننده، شبیه و بازی کننده نقش شخصیت‌های اصلی هستند.

نکته‌ای که در این میان باید به آن اشاره کرد این است که تعزیه لزوماً درباره امام حسین (ع) و واقعه کرلا نیست، نمایشنامه‌های تعزیه درباره موضوعات دینی و حماسی است مثل تعزیه حضرت ابراهیم، تعزیه امامان مختلف و حتی تعزیه خنده‌دار هم داریم.

تعزیه که مجموعه‌ای از رنگ، شعر و موسیقی است؛ بیشتر برای مرگ اولیا و عزیزان از دست رفته اجرا می‌شود. نمایشی مذهبی که خیر و شر در آن مبارزه می‌کنند.

هنری برخاسته از ایران

تعزیه در سال ۲۰۱۰ در میراث فرهنگی و معنوی یونسکو ثبت شده است و با اینکه در نقاط دیگر جهان از جمله جزیره ترینیداد در دریای کارائیب تا جزایر اندونزی اجرا می‌شود، اما تعزیه از ایران برآمده است. سابقه آن به سال‌ها قبل از عاشورا و ورود اسلام به ایران برمی‌گردد که به آن «سووشون‌خوانی» می‌گفتند و نمایش در آتش رفتن سیاوش اجرا می‌شد که وقتی سیاوش، سالم از میان آتش رد می‌شد، نشانی از بی‌گناهی او بود.

تعزیه، نمادی از فرهنگ و هنر ایرانی

تعزیه خوانی یک هنر بسیار خاص ایرانی است. تعزیه خوان‌ها باید از مهارت بسیاری برخوردار باشند. با توجه به نظم محور بودن متن، تعزیه خوان‌ها باید از هوش و نبوغ خاصی در حفظ اشعار و همچنین بداهه گویی در موارد خاص برخوردار باشند. همچنین وسعت صدا یکی از مهمترین ارکانی است که یک تعزیه خوان باید از آن بهره مند باشد و قم یکی از خاستگاه‌های مهم تعزیه خوانی در کشور است. در همین رابطه با امیر حسین حمامیان تعزیه خوان قمی به گفت گو نشستیم تا از تجربیات خود در سالهای فعالیت خود در این بخش سخن بگوید.

وی گفت: در کودکی دایی مادرم حاج محمد کرمانی شمر خوان بودند. ایشان مشوق اصلی من بودند. تا دوازده سالگی بچه خوانی می‌کردم. تا ۱۷ سالگی به علت تغییراتی که در صدایم رخ می‌داد تعزیه نخواندم. ۱۷ سالگی به عنوان مخالف خوان وارد تعزیه شدم؛ چون صدایم برای موافق خوانی مناسب نبود و از ۱۹ سالگی سر پا خوان هیئت‌ها بودم و نسخه‌های شمر، یزید و... را می‌خواندم. در حال حاضر من سعی می‌کنم هر زمانی که وقتی پیدا کنم، نسخه ببینم، مطالعه کنم و همیشه در وادی تعزیه باشم.

اساتید اصلی من مرحوم جده‌خواه، مرحوم میرابراهیمی، استاد شاطر تقی کیانی، حاج محمد کرمانی، استاد اسماعیل محمدی، حاج اصغر رمزی و استاد ابوالفضل کبابیان بودند.

وی افزود: در حال حاضر هیئت‌ها خیلی زیاد شده. در دوران کودکی‌ام فقط چهار هیئت بود؛ هیئت مرحوم جده‌خواه، مرحوم میرابراهیمی، مرحوم کریمی و حاج محمد دهقان که حاج محمد یزدی می‌گفتند. هیئت موسی بن جعفر به سرپرستی میرابراهیمی، دو طفلان مسلم حاج حسین غلامیان و انصار الحسین میرزای قمی از هیئت‌های قدیمی است که هنوز پا بر جاست و اگر توفیقی باشد در خدمتشان هستم.

حمامیان بیان کرد: تعزیه تلفیقی از هنر و مظاهر فرهنگی است و از دوران قاجار بوده. تعزیه گونه‌های مختلفی دارد. شاد، غمگین و تعزیه‌های پادشاهی. در زمان قدیم تعزیه را در حضور شاهان و اربابان اجرا می‌کردند و تخلصی هم به شاهان می‌دادند. این هنر به مرور به عزاداری‌ها و میان مردم کشیده شد. بیشتر افراد تعزیه را به محرم و اوقات عزاداری می‌شناسند، در حالی که تعزیه ترکیبی از فرهنگ و هنر این مرز و بوم است. وی تصریح کرد: در دوران کرونا توجه مسئولین کاهش یافته. مدتی که آقای امیر زینلی، از تعزیه خوانان قمی، در حوزه هنری مسئولیتی داشتند؛ توجه بیشتر بود. چند سال پیش حوزه هنری سوگواره و جشنواره برگزار می‌کرد. مسئولین قمی توجهی به شناساندن تعزیه به مخاطب نمی‌کنند. انجمن راویان عشق قم که انجمن تعزیه خوانان است، کاری از پیش نمی‌برد.

تعزیه خوان قمی با بیان اینکه تعزیه رونق و محبوبیت گذشته را ندارد، گفت: عده‌ای تعزیه را از حالت سنتی خارج کردند. تعزیه سنت خاص دارد و اشعارش باید همان‌ها باشد که قدیمیان سرده‌اند. عده‌ای در نسخه‌ها دست بردند. علاوه بر تغییر اشعار، موزیک و لباس متفاوت آوردند. از جنبه تعزیه و عزا و سنت قدیمی‌اش خارج شده. سید از نسخه نویسان قدیمی می‌توان وهاب سعیدی کارزونی، یغمای جندقی که زمینه جندق برای اوست، سید محمود رضوی خوانساری، سید مصطفی میر عزا وپسرش سید کاظم معروف به میر غم که در زمان قاجار زندگی می‌کردند، نام برد.

وی افزود: اگر بر اساس همان سنت و نسخ قدیمی پیش برود، خیلی دلنشین خواهد شد. باید ناظرانی باشند که پیگیر تعزیه‌ها باشند و اشتباهات را تذکر دهند. یکی دیگر مشکلات تعزیه این است که پیشکسوتی کنار رفته. افرادی هستند که پنج سال سابقه دارند و چهار خط تعزیه میخواند و ادعا دارد تعزیه خوان است. تعزیه خوان باید بچه خوانی کرده باشد، زیر نظر استاد باشی و مطیع امر معین البكاء که پیر تعزیه است. تعزیه‌خوان باید تعزیه‌دان باشد

حمامیان تنها راه ورود به تعزیه را این گونه بیان کرد: باید از طفولیت وارد تعزیه بشود. اول حداقل شش ماه به هیئت‌ها رفت و آمد داشته باشند، تعزیه ببینند و در فضا قرار بگیرند و دل و وجودشان با تعزیه و عشق امام حسین رشد کند، با اصول تعزیه آشنا شوند؛ بعد می‌توانند وارد نسخه خوانی شوند.

وی افزود: کم هستند کسانی که از ۱۰ یا ۱۵ سالگی وارد شوند و به اوج برسند. تعزیه خوان اول باید تعزیه دان باشد. اول باید ببیند، بشنود، مفاهیم اشعار را بفهمد تا بتواند آن را به مخاطب منتقل کند. با این روند می‌شود تعزیه خوان مطرح و کار بلدی شد.

تعزیه خوان با سابقه گفت: خیلی از والدین به من می‌گویند فرزندان را به تعزیه ببر. اول باید دید خود بچه علاقه دارد یا نه. مدتی باید تعزیه ببیند، اگر خود کودک مشتاق باشد، نسخه‌های ساده را با او کار می‌کنیم. نسخه‌های قدیمی جاهایی اشتباهاتی هست که در حال تصحیح آن هستند.

مادی‌گرایی دردی که به جان تعزیه هم افتاده

وی علت کاهش محبوبیت تعزیه را چنین بیان کرد: مردم مثل قدیم زمان ندارند که ۲ یا ۳ ساعت پای تعزیه بنشینند باید متناسب با شرایط تعزیه را اجرا کرد. تعزیه خوان‌های امروزی بین مردم نیستند و ارتباط خوبی با آن‌ها ندارند. وجهه تعزیه خراب شده است. تعزیه خوانان کارگشته قدیمی نیستند و دیگر مثل گذشته پیش نمی‌رود.

حمامیان تاکید کرد: یکی از بزرگ‌ترین معضلات تعزیه‌ی ایران مادی گرایی است. خیلی از افرادی که وارد این عرصه شده‌اند، فقط به پول فکر می‌کنند. بانیان تعزیه سر از تعزیه در نمی‌آورند. چند نفر کار نابلد می‌آیند، فلان خواننده رو می‌آورند که فقط اسمشان سر زبان‌ها بیفتد. این افراد هم فقط برای پولش می‌آیند. وقتی نگاه مادی جای اعتقاد و عشق به امام حسین را بگیرد مشکلات زیادی ایجاد می‌شود.

این هنرمند افزود: تعزیه‌خوانان دیگر دنبال استاد نیستند. باید زیر دست استاد باشی. ۲۰ درصد تعزیه، خواندن اشعار است و ۸۰ درصد رساندن مفاهیم اشعار به مخاطب. به قول قدیمی‌ها شاطر زیاد داریم ولی نون درآر نداریم. حمامیان تصریح کرد: تعزیه خوان باید مثل آقای منبت کار و ابالفضل کبابیان باشد. به جرأت از لحاظ نوشتن تعزیه، تعزیه خوانی و تصحیح نسخ در ایران مطابقشان نیست. تعزیه می‌سازند. ۲ سال گذشته تعزیه تاسیس مسجد مقدس جمکران را نوشت. حمامیان افزود: ان‌شالله مسئولین بیشتر به تعزیه بها بدهند. این هنر، دینی و سنتی است. ارزش تعزیه را بالا ببرند و با کسانی که تعزیه را از حالت اصولی و سنتی خارج کرده‌اند برخورد کنند.

منبع: ایسنا